Ympäristövaliokunta HE 40 /2021

Kuusakoski Oy kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto Eduskunnan Ympäristövaliokunnalle.

Yleistä

HE 40/2021 kiinnittää aiheellisesti suurta huomiota syntypaikkalajittelun ja jätteiden keräämisen tehostamiseen. On kuitenkin tärkeää pitää mielessä, että jätteiden kerääminen ja varastointi on vain yksi osa kokonaisuutta, jonka avulla pitää pyrkiä kestävään kehitykseen, ilmastomuutoksen torjuntaa ja luonnonvarojen järkevään käyttöön.

Uudelleenkäytön lisäksi tarvitaan tehokas teollinen kierrätysjärjestelmä materiaalien talteen saamiseksi, mutta sekään ei riitä, ellei kierrätysraaka-aineille ole kysyntää. Valitettava esimerkki Suomesta on muovin kierrätys, joka ei toteudu toivotusti, koska vain kolmasosa kerätystä muovista pystytään käyttämään uusien muovituotteiden raaka-aineena. On hyvä tietää, että Euroopassa valmistetuissa uusissa muovituotteissa käytetään vain 6-8 % kierrätysmuovia. Kierrätystavoitteet eivät toteudu, ellei valmistavalle teollisuudelle aseta lainsäädännön kautta pakottavia velvoitteita kierrätysraaka-aineen käytölle.

Tuottajavastuu

Kuusakoski on Suomessa suurin tuottajavastuuoperaattori, joka yleensä kilpailutuksen kautta saa hoidettavakseen tuottajayhteisön kanssa sovitulla tavalla tuottajayhteisön vastuulla olevan materiaalin kierrättämisen. Taloudellinen vastuu järjestelmästä on tuottajayhteisöllä. Tuntuu enemmän kuin oudolta, että pakkausten tuottajavastuussa vastuu kustannuksista ei kohdistu tuottajille täysimääräisesti, kuten kaikkien muiden materiaalien osalta. Mikä ihme näissä pakkauksissa on niin vaikeaa, kun vielä tiedetään, että kustannus, joka siirretään loppujen lopuksi tietysti kuluttajille uusien pakattujen tuotteiden hinnassa, on marginaalinen per pakkaus? Kustannusten jakaminen saattaa lisäksi aiheuttaa ongelmia EU lainsäädännön kautta ja murentaa tuottajavastuun peruslähtökohtia eli 1) tuottaja vastaa kustannuksista ja 2) järjestelmä on maksuton kuluttajalle.

Jätteeksi luokittelun päättyminen (End of Waste)

EU lainsäädäntöön tuli EoW (ei enää jätettä) jo 1998. Tämä aiheutti huomattavia selvityksiä ja tulkintoja mitä tämä tarkoittaa. Nyt kun yli 10 vuotta on kulunut direktiivistä vaikutukset Kuusakoski Oy:n toimintaan (globaalisti toimiva teollisen kierrätysyritys) ovat olemattomat. Edelleen kierrätysraaka-aineet kulkevat sekä Suomessa että maailmalla jätestatuksella eikä valmistava teollisuus ole ottanut käyttöön EoW-luokittelua. Metallien osalta tämä jatkunee, vaikka esimerkiksi EU-tasolla asiasta käydään laajaa keskustelua.

Jätteeksi luokittelun päättyminen voi vaikuttaa kuitenkin useiden materiaalien käyttöön. Kuusakoski on jo vuodesta 2007 alkaen tuottajayhteisö Suomen Rengaskierrätys Oy:n operaattorina kerännyt ja käsitellyt kaikki Suomen autonrenkaat eli n. 60 000 tonnia rengasmateriaalia vuosittain. Tälle materiaalille olemme hakeneet EoW-statusta, koska se helpottaisi käyttökohteiden löytämisen. Viranomaiset eivät ole kuitenkaan teemaa käsitelleet, viimeiset vuodet syy on ollut uusi jätelaki (HE 40/2021) jota odottaessa ei ratkaisua ole haluttu tehdä. Valitettavasti HE 40/2021 ei näytä tuovan parannusta tilanteeseen, sillä kuten tähän asti, EoW-päätöstä haettaisiin hakemalla ympäristölupaa. Kun Kuusakoskella renkaita käsitellään liikkuvalla leikkurilla yli 10 kohteessa meidän pitäisi uudelleen luvittaa ja avata ympäristöluvat kaikissa näissä palvelupisteissä, vaikka toiminta, käsittelytapa ja lopputuote ovat identtiset.

Jätteeksi luokittelun päättymisestä tulisi päätösvalta siirtää yhdelle viranomaiselle, kuten tuottajavastuussa, jossa Pirkanmaan ELY-keskus toimii valtakunnallisena viranomaisena. Tällöin erikoisosaamista ja ymmärrystä EoW-lainsäädännöstä saataisiin keskitettyä asiaan erikoistuneille viranomaisille. Muuten tämä tärkeä asiakokonaisuus ei etene. Kuusakosken havainnot tilanteesta koskevat luonnollisesti kierrätysyrityksen näkökulmaa, mutta osaamisen keskittäminen on varmasti kaikkien toimijoiden etu.

Vastuunjako, tasapuolinen kilpailu

Jätehuollon vastuunjaosta yksityisen ja julkisen sektorin välillä on käyty kiistää aina ensimmäisestä jätelaista alkaen. Erityisesti tämä on koskenut yhdyskuntajätteen kuljetusjärjestelmää. Vuosien varrella jätelakia on uudistettu lukuisia kertoja, välillä uudistusta on kutsuttu jätelain kokonaisuudistukseksi. Sama kiista on kuitenkin vienyt valtavasti voimavaroja molemmilta osapuolilta ja hidastanut jätehuollon kehittymistä.

Tämänkään jätelain uudistuksen jälkeen ongelmat eivät häviä vaan on odotettavissa valituksia, jotka menevät hallinto-oikeuden käsiteltäviksi. Huolestuttavaa on myös kilpailuoikeudelliset ongelmat, jotka syntyvät kuntayhtiöiden laajentaessa toimintaa markkinaehtoiselle puolelle. Kilpailuongelma on todellinen, kun julkinen toimija omaa yksinoikeuden asumisessa syntyviin jätejakeisiin ja samaan aikaan tarjoaa palveluja markkinaehtoiselle puolelle. Kuntayhtiöiden tytäryhtiöt saavat kiistatonta etua emoyhtiöiltään, mikä vaikeuttaa yksityisen puolen yritysten mahdollisuuksia. Ja yksityisiä toimijoita totisesti tarvitaan suomalaisessa kiertotaloudessa.

Hallituksen esityksen perusteluissa arvioidaan, että kuntayhtiöiden liikevaihto kasvaisi 50 - 80 miljoonalla eurolla lakimuutoksen myötä. Vaikutus on erittäin suuri, noin 20 % kuntayhtiöiden liikevaihdosta. Samassa suhteessa kasvaa kuntayhtiöiden mahdollisuudet tarjota palveluja markkinaehtoiselle puolelle. Kilpailutilanne vääristyy entisestään.

Ympäristöala tarvitsee sääntelyä. EU:sta tulee valtavasti direktiivejä, jotka saatetaan osaksi meidän omaa lainsäädäntöä ja tämä on kiistatta edistänyt ympäristöystävällisten toimintatapojen käyttöönottoa. Julkisten toimijoiden

pitäisi ennen kaikkea keskittyä järjestämään toimivat markkinat valvomalla ja kilpailuttamalla alan yrityksiä, ei rakentamalla omia kuntayhtiöiden omistamia markkinaehtoiseen toimintaan suunnattuja yrityksiä, jotka saavat rakenteellista kilpailuetua.

kunnioittavasti

Kuusakoski Oy

Risto Pohjanpalo

yhteiskuntasuhdejohtaja